

Oponentský posudok dizertačnej práce
Mgr. Andrey Fojtů

Strategie, návrh, řízení a administrace rozsáhlých digitálních knihoven a archivů

v študijnom odbore informačné štúdiá.

Predložená dizertačná práca sa sústreďuje na prehľad štandardných a najčastejších postupov a stratégií pri tvorbe a riadení digitálnych knižníc, repozitárov a archívov z knihovnícko-informačného hľadiska. So záujmom a potešením som si prečítala predloženú prácu, Andrea patrila už na našej katedre v Bratislave vždy k najlepším študentom a roky som sledovala jej bohatú vedecko-výskumnú, prednáškovú a publikačnú činnosť. Práca je výsledkom jej dlhoročného pôsobenia v pražskom Ústave výpočtovej techniky na UK a v Národnej knižnici ČR, kde je členkou prípravného tímu pre výber a aplikáciu informačného systému pre projekt NDK ČR. Výsledkom je hodnotná a priekopnícka práca, ktorá je nesporne obohatením pre teóriu a prax knižničnej a informačnej vedy.

Ide o zložitú problematiku, pretože dizajn digitálnych knižníc vyžaduje interdisciplinárny prístup a integráciu metodológií, poznatkov a skúseností z rôznych disciplín (systémy riadenia obsahu, správa metadát, vyhľadávania informácií, správa databáz a nepochybne aj zložitú oblasť HCI). O problematike digitálnych knižníc toho bolo už popísané veľa, cieľom predloženej dizertačnej práce nie sú technické, programové ani politicko-právne aspekty digitálnych knižníc, ale o návod, ako postupovať v oblasti návrhu, riadení a administrácie digitálnych knižníc a archívov tak, aby uloženie, správa a dlhodobá ochrana digitálnych dát bola zabezpečená pre súčasných aj budúcich používateľov. Ako autorka uvádza, práca má vysvetľujúci a prehľadový profil (analýza a následná *syntéza* dostupných dokumentov) a ďalej predstavuje obecnú využiteľnú stratégiu pre návrh, administráciu a riadenie rozsiahlych digitálnych knižníc, repozitárov a archívov. Tento cieľ sa autorke podarilo splniť.

Obsah a štruktúra práce

Práca je okrem úvodu a záveru členená do ôsmich kapitol, ktoré na seba logicky nadväzujú. V prvej kapitole doktorandka vymedzuje predmet a cieľ práce a obsahovo vymedzuje používanie základných pojmov. Autorka vychádza z hypotézy, že v Českej republike sa nekladie dôraz na dodržiavanie knižničných štandardov pri návrhu a tvorbe digitálnych knižníc. Prvých 6 kapitol má prehľadový charakter, vychádzajúci z dostupných informačných prameňov. V 6. a 7. kapitole autorka využíva metódu dotazníkového prieskumu na zistenie názorov študentov na oblasť HCI a dodržiavanie štandardov v oblasti digitálnych knižníc v ČR. Nesporným prínosom je 8. kapitola Best practices.

Forma práce

Práca je napísaná zrozumiteľne a prehľadne. Aj keď musela autorka čerpať hlavne z anglickej a nemeckej literatúry, jednotlivé pojmy sú jasne interpretované

a logicky vysvetlené. Pojmový aparát je adekvátny súčasnému stavu poznania danej problematiky. Doktorandka výsledky výskumu precízne interpretuje, v práci je veľké množstvo obrázkov a tabuliek s vysokou výpovednou hodnotou. Zoznam literatúry je úplny a správne citovaný.

Príspevok k vedeckému poznaniu v práci a zvolené postupy

Na dizertačnej práci si cením jej prehľadnosť, analyticko-syntetický charakter a praktický návod na tvorbu stratégií budovania digitálnych knižníc. Za prínos práce pokladám:

- Podľa môjho názoru ide o prvú prehľadovú komplexnú prácu v českej a slovenskej odbornej literatúre zaoberajúcu sa problematikou digitálnych knižníc, repozitárov a archívov. Práca má analyticko-syntetický charakter, ale zároveň predstavuje aj praktický prínos v definovaní obecných stratégií, návrhov, riadení a administrácie pre manažment digitálnych knižníc.
- Ide o prvú metodiku v Českej a Slovenskej republike, ktorá sa podrobne zaoberá stratégiami, návrhom, riadením a administráciou väčších digitálnych knižníc, repozitárov a archívov.
- Vymedzenie základných používaných termínov a ich analýza a interpretácia v našej a zahraničnej literatúre.
- Dotazníkový prieskum zameraný na problematiku požiadaviek používateľov na digitálne knižnice, repozitáre a archívy z hľadiska HCI.
- Analýza súčasného stavu v predmetnej oblasti v Českej republike na základe dotazníkového prieskumu a interview, ktorá poskytuje prehľad, akým spôsobom prístupujú knižnice k svojim digitálnym knižniciam a repozitárom..
- Zoznam najdôležitejších štandardov metodík a dokumentov a de facto štandardov podľa problematických okruhov (príloha č. 7).
- Zostavenie Best practices pre knižnice, ktoré ešte nemajú implementovaný repozitár s prvkami dlhodobej ochrany s cieľom rýchleho zorientovania sa v danej oblasti a poskytnutie aplikovateľné poznatky do praxe.

Na doktorandku mám nasledovné otázky a niektoré drobné pripomienky k práci:

1. Za najobsiahlejšiu pokladám tretiu kapitolu, kde na 40 stranách sú podrobne vysvetlené 3 modely digitálnych knižníc. Autorka podrobne vysvetľuje Kahn-Wilenského architektúru, DELOS referenčný model digitálnych knižníc a Referenčný model Otvoreného archívneho informačného systému. Táto kapitola zhrňuje podstatné vlastnosti uvedených troch modelov, privítala by som názornejšie porovnanie uvedených troch modelov s aplikáciou na praktické využitie.
2. Ako si vysvetľuje doktorandka skutočnosť, že pri dotazníkovom prieskume používateľov na otázku, či hľadajú informácie priamo na stránkach digitálnych knižníc a archívov, alebo využívajú niektorý zo známych vyhľadávačov, až 18 používateľov z 21 uviedlo, že najprv hľadajú vo vyhľadávačoch až potom na stránkach digitálnych knižníc.

3. Čo je príčinou skutočnosti, že sa takmer vôbec nedodržia štandardy pre dlhodobú ochranu, ako aj štandardy pre návrh architektúry digitálnych knižníc a repozitárov, návrhov používateľských rozhraní a certifikácie procesov. Ktoré zo štandardov pri návrhu a tvorbe digitálnych knižníc sa pokladá za kľúčové?
4. Ktorá zo súčasných digitálnych knižníc vo svete by mohla predstavovať optimálny model využiteľný aj v našich podmienkach?
5. V slovníku skratiek a akronymov by sa žiadal aj preklad do českého jazyka.

Záver

Celkovo konštatujem, že doktorandka preukázala vedomosti a predpoklady k tvorivej vedeckej práci. Výsledky, ktoré dosiahla sú príspevkom k riešenej problematike tak ako v teoretickej, aj praktickej rovine. Na základe predloženej dizertačnej práce navrhujem udeliť Mgr. Andree Fojtů po úspešnej obhajobe vedecko-akademickú hodnosť „philosophiae doctor“ (PhD.) v študijnom odbore informačné štúdiá.

V Bratislave 23. októbra 2014

Prof. PhDr. Soňa Makulová, PhD.,